

ברכת "מל טוב" חמה נרגשת ולבבית נתונה ברון בזוך ובצהלה בשמחה והתרגשות אדירים לחבר המערכת ומבכרי וותיקי סופריה פרע"ח **חזקי ויזל** שיחי, להגל יום הולדתו החל ביום ראשון הקרוב ח' סיוון בשעט"מ. מי יתן ויזכה להמשיך לפאר את גיליונת 'המכון התורני' ואת כרם בית ד' בפנינו, אמרותיו, סיפוריו, ומאמריו הנעימים עוד רבות בשנים, יזכה להמשיך בעשיית פעולו בכל התחומים מתוך אריכות ימים ושנים טובות, בריאות אינתה ותמידית וכל טוב, ויצליח ד' בכל דרכיו בכל עת ועידן, אמן.

הערות והארות: yoelf@asiatec.co.il
המכון התורני - יפו 208 קומה 3 ים; א-ה (בין 9:00 ל-18:00) שירותי הקלדה, הגהה, עריכה, עימוד ועיצוב מקצועיים לספרי קודש, חבורות, עלונים. לפרטים, וכן לתרומות והנצחות: 0504108058

שע"י המכון התורני ירושלים

נשא - תשפ"ג | גליון 25 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

ואיש את קדשיו לו יהיה

"ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה" (במדבר ה, ט). כל איש ואיש מפעולותיו שעושה מאומה לא ישא בעמלו, ורק ענייני הקדושה שקיים בנופו בעודו בחייו, המה יהיו לו לנצח אתו בחבורתו, ולא כהיצר הרע וכת דיליה, שהמה נראים לו לאדם לאוהבים ומתחברים עמו לפי שעה ובעת הדקו נפרדים מעליו.

ומשלו במדרש על זה, משל לאדם שהיו לו שלשה מעט חברים, האחד אוהבו מאוד, השני אוהבו מעט והשלישי לא היה אוהבו ולא חשבו למאומה. פעם אחת שלח המלך לקרוא לאותו אדם, וסריסי המלך הבהילו להביאו לפניו והיה זה האדם מתיירא ואומר, שמה הלשינו עלי לפני המלך ויהרגני, אלך לחברי אוהבי, אשר בטחה נפשי בו, ואבקשנו שילך לפני המלך, כדי שימליץ טוב עלי. הלך וקרא לאוהבו הראשון שהיה אוהבו ביותר, ולא אבה ללכת עמו. עזבו והלך בפחי נפש. החליט בנפשו ללכת אל אוהבו השני ולבקש מלפניו ללכת עמו לפני המלך. אמנם הלה הסכים ללכת אתו, אבל לא להכנס אל המלך. הלך אצל השלישי, שלא היה חושבו לכולם, ולקשן שילך אתו לפני המלך, אחרי אשר סיפר לו כל מה שאירע לו עם שני חבריו. אמר לו אל תירא, אני אלך אתך ואכנס לפני המלך ואליץ בעדך עד שתנצל מידו ולא תאונה אליך רעה. הלך עמו וְלָמַד עליו זכות והצילו.

האוהב הראשון שהיה אוהבו ביותר, הוא הממון, שחביב לו לאדם מאד, עוזבו ביום פטירתו ולא יולץ בידו מאומה, שנאמר "לא ירד אֶתְרֵי קְבוּרוֹ" (תהלים מט, ח). האוהב השני, הם הבנים והקרובים שמלוין לאדם עד הקבר ולאחר שנקבר נפרדים מעליו ועוזבים אותו לנפשו. החבר השלישי שהליץ בעדו והצילו, הם התשובה ומעשים טובים שהולכין עמו לאחר פטירתו להליץ בעדו, שנאמר "וְהִלֵּךְ לְפָנָיִךְ צְדָקָךְ" (שעשירי ג, ח). והמלך ששלח אחריו הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, שאין לפניו משוא פנים ולא מקח שוחד, ולא ינצל אדם מדינו כי אם בתורה ובמעשים טובים. ע"כ במדרש.

האוהבים היותר נאמנים לאדם, הלא המה קדשיו שלו, המה יהיו אתו בתמידות, המה רעיו, אוהביו ופרקליטיו להליץ עליו לטובה לפני אדון הכל, ועל האדם להרבות אוהבים כאלו בחייו ולהתרוועע אתם תמיד אחרי שהם אוהביו נצח.

והכתוב סיים ואמר, "איש אשר יתן לכהן לו יהיה", והוא כי מכל הממון שהאדם רוכש בעודו בחייו, לא ישר לו מאומה ולא לו יהיו לבסוף, ורק מה שפיזר לצדקה וחסד זהו שלו בעצם. "אשר יתן לכהן לו יהיה", היינו שאותן המעות הם שלו.

(תפ"ץ חיים על התורה)

חננון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד

(מתוך ספר "לב אליהו" לגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל)

למדים אנו מכאן דבר נפלא, שהרי לכאורה תלמידיו טענו טענה גדולה: למה היה מבזה רבי מאיר את עצמו כל כך - במקום שהיה יכול לפעול להשיב האשה אל ביתה באופן אחר, להלקות את בעלה על אכזריותו וליצנתו, ושלום על ישראל! וגם רבי מאיר לא השיב להם שזו אינה עצה טובה והוגנת, אלא תשובתו היתה שלמד ק"ו משם הקודש, פירוש: שגם הכא בסוטה - הרי היה יכול הקב"ה לצוות על כל הפרשה כולה, ושיבדקוה המים בלא מחיקת שמו הקדוש, אלא הורה לנו הקב"ה בתורתו שכדי להטיל שלום בין איש לאשתו, כדאי לו כביכול להקב"ה שיבדקו המים את הסוטה במחיקת שמו, יותר משיבדקוה בלא מחיקה! וממילא למד רבי מאיר מזה ק"ו שיעשה כמו שעשה, ולא לחוש לבזיון התורה של עצמו, אפילו במקום שהיה יכול לעשות עצה אחרת, וכמש"נ, ודו"ק.

ומה מאד יש לנו להתבונן בזה, כי "חננון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד" (תהלים קמה, ח), שהאשה הזאת - אף אם תצא נקיה מהשקאה זו כי טהורה היא ולא נטמאה - אבל מ"מ סוטה היא, שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם איש פלוני, ולא שמעה אליו, ונסתרה עמו, אלא שלא קלקלה ממש... מובן איזה יראת שמים היא זו, וכמה שקועה היא בתאוה, ובכל זאת - מכיון שהיא מותרת באופן זה לבעלה, אמר הקב"ה: 'ימחה שמי על המים כדי להתירה ולעשות שלום בינה לבין בעלה!'

אולם ביאור הענין שהשמירה מן השמים קיימת רק על נכסיו אבל ברוחניות חל חובת השמירה על כל אחד ואחד שישמור את רגליו מלהלכד [ושמה בעיקר הכל תלוי באדם עצמו]. רק אם מתאמץ בעצמו להשמור מכל מלכות ומכל מכשול אז זוכה לסייעתא דשמיא, שמן השמים עוזרים לו ומוסיפים שמירה על שמירתו בבחינת "רגלי חסידיו ישמור" (שמואל א, ב).

וכבר ביאר הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל הפסוק "בְּכָל יְתֵיבֵי בְּגֵדֶיךָ לְבָנִים וְשָׂמֶן עַל רֵאשֶׁיךָ אֶל יַחְסָרְךָ" (קהלת ט, ח), שהאדם מחויב למלא ראשו בשמנה של תורה על ידי יגיעה רבה כמו שאמרו חז"ל שצריך להקיא החלב שינק משדי אמו עליה (ברכות טג, ב). אבל אחר שהשיג שמנה של תורה צריך לתאר לעצמו כאילו נושא על ראשו פך של שמן, שבכל סטייה קלה עלול להפילו וללכלך את הבגדים הלבנים שעליו. כלומר, עם רכישת השגת התורה, עליו להשמר ביתר זהירות לבל יצא חוץ מגדרו ולבל הכשל בגאוה, כדי שלא תהיה תורתו הסיבה להשחתת טוהר מדותיו, משום שהבגדים מרומים על המדות כידוע. (המוסר והדעת - רבי אברהם יפהן)

"וּכְתַב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַיַּרְדֵּי" (במדבר ה, כג). במדרש רבה כאן (ט, י) [וראה גם בדברים רבה פ' שופטים (ו, טו); ובויקרא רבה (ט, ט) בשינוי לשון ובהוספת דברים] אמרו על זה: מעשה ברבי מאיר שהיה יושב ודורש בליל שבת, ואשה אחת היתה בדרשה, כשהלכה לביתה - מצאה הנר שלה שכבה, אמר לה בעלה: 'היכן היית עד עכשיו?' אמרה לו: 'שומעת הייתי לרבי מאיר דורש!', והיה אותו האיש ליצן, אמר לה: 'בכך וכך - אין את נכנסת לביתי עד שתלכי ותרוקי בפניו של ר' מאיר!'. יצאה לה מביתו, נגלה אליהו זכור לטוב על רבי מאיר, אמר לו: 'הרי בשבילך יצאה האשה מביתה!', הודיעו עליהו זכור לטוב היאך היה מעשה, מה עשה רבי מאיר? הלך וישב לו בבית המדרש הגדול, באתה אותה אשה להתפלל, וראה אותה, ועשה עצמו מתפסק (לשון פיהוק), אמר לה: 'יודעת את ללחוש לעיניך?', מתוך אימה - אמרה לו אותה אשה: 'לא!', אמר לה: 'רקקי שבעה פעמים בפני - ויטיב לך!', עשתה כן, אמר לה: 'לכי אמרי לבעלך: 'אתה אמרת לה שתרוק פעם אחת - והיא רקקה ז' פעמים!'. אמרו לו תלמידיו: 'רבי, כך מבזים דברי תורה? אילו היית אומר לנו, היינו מביאים אותו ומלקין אותו על הספסל, ומחזירין לו אשתו!', אמר להם: 'לא יהיה כבוד מאיר גדול מכבוד קונו! ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שְׁיִמְחָה על המים להטיל שלום בין איש לאשתו - כבוד מאיר לא כל שכן?', ע"כ.

יחיד העושה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו

"וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתֵם אֲשֶׁר עֲשׂוּ" (במדבר ה, ז).

נאמר כאן "והתודו" בלשון רבים, אם כי פתח הכתוב בלשון יחיד "ואשמה הנפש ההוא", משום שאפילו יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו, כך שתשובתו מעוררת גם לאחרים לשוב - "והתודו", כי גם הרבים ישובו על ידו ויתודו. (רבי ישראל צבי מאלכסנדר תפארת שמואל)

ברוחניות בפרט - חלה חובת שמירה על האדם עצמו

"יִבְרַךְ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ יְאֵר ה' פְּנֵי אֱלֹהֵי וְיִחַן" (במדבר ו, כד-כה). פירש רש"י, שהברכה הראשונה היא שנכסיו יתברכו, ולכן צריכים שמירה שלא יבואו שודדים ויטלו את הכל, שהרי הנותן מתנה לעבדו ונוטלין אותו ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו?

והנה הברכה השניה של "יאר ה' פניו אליך" הולכת על רוחניות כמו שדרשו בספרי: רבי נתן אומר, זה מאור השכינה, דבר אחר, זה מאור תורה, ע"כ. ויש לציין שבברכה השניה לא הוזכרה שמירה כבראשונה.

ט' סיון תרצ"ט: רבינו הגאון רבי יעקב חיים ב"ר יצחק ברוך סופר זצוק"ל בעל "כף החיים"

הרב הגאון מוהר"ר יעקב חיים סופר זצ"ל נולד בשנת ה'תרט"ל בעיר ואם בישראל בגדאד אשר במדינת בבל, העיר הנוודעת לתהלה עוד מתקופת התלמוד, ונתפרסמה לעיר גדולה של חכמים ושל

סופרים. (וראה בפירוש רש"י ברכות נד, ב רב חנא בגדתאה שם עירו בגדד היא העיר החשובה שבבבל". וראה מה שכתב הגר"ח בקונטרס "מראות יחזקאל" שבסוף ספר "עוד יוסף חי"). ובתקופת הגאונים מלאה עיר בבל את התפקיד הנשגב ביותר בחיי עמנו והשפיעה על כל תפוצות הגולה השפעה כבירה. ועיני כל ישראל הופנו אל רבותינו שבבבל וציפו לכל הגה היוצא מפי קדשם. כמגדל עופל ובחן. וכל הארץ האירה מכבודם כי מהם יצאה תורה לכל קצוי תבל. ודבריהם נר לרגלינו במשך כל תקופת גלותינו הארוכה. ובכל דור ודור קמו רועים נאמנים בעיר תהלה זו לרעות צאן קדשים. ואף בדורות האחרונים זכינו לאנשים גדולים בעלי שיעור קומה, ובראשם הרב הדומה למלאך ה' צבאות אביר הרועים נר ישראל הגאון הצדיק והעניו רבינו עבדאללה סומך זצוק"ל (מחבר ספר זבחי צדק ב' חלקים), אשר כל גדולי רבני בגדאד בימים ההם יצקו מים על ידו. ומגדולי תלמידיו ריש גלותא דבבל מרן הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף חיים זצ"ל.

הרב הגאון מוהר"ר יעקב חיים סופר זצ"ל היה משיירי כנסת הגדולה ומהשרידים אשר ה' קורא. התחנך ולמד בישיבות אשר בבגדאד. ודמותו הרוחנית עוצבה בתוככי גולת בבל המעטירה אשר פרחו ושגשגו בימים ההם. ובאופיו השקט והמתון והנוח, ובחביבותו וענותו, ובמדותיו התרומיות ממדות רבותיו, וביראתו הקודמת לחכמתו, זכה להתעלות בלימוד תורתנו הקדושה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. וברוב התמדתו הנפלאה החל ללמוד בצינעא גם בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה, ונתקיים בו "ואת צנועים חכמה". והוסיף חכמה ותושיה, ותורת אמת היתה בפיהו. ונתקיים בו תתן "אמת" ליעקב. גלי עמיקתא ומסתרתא, ונהורא עמיה שרי, וכל רז לא אניס ליה.

אהבתו וחיבתו לארצנו הקדושה היתה עד להפליא, וכבר בראש חודש סיון תרס"ד ארי עלה מבבל. ולמרות קשיי התחבורה שהיו בימים ההם, (וכידוע שהעליה לארץ ישראל בזמן ההוא היתה כרוכה בקשיים גדולים, וארכה תקופה ארוכה בדרך לא סלולה ומלאה תחתים), ולמרות דוחק הפרנסה למתיישבים החדשים בארץ, היתה החלטתו איתנה לעלות ארצה ויהי מה. ולאחר טלטולים ונדודים ותלאות רבות הגיע ארצה בעירום ובחוסר כל. אולם חכמת אלקים אשר בקרבו ומדותיו התרומיות נתנוהו לחן ולחסד בעיני כל רואיו. ורוח נדיבה שפך על שומעיו. ויהי בכל דרכיו משכיל וה' עמו. ומיד בהגיעו ירושלימה אשר אוה לשכון כבוד בתוכה,

הצטרף אל חבר הרבנים המקובלים בבית המדרש של החסידים ק"ק "בית אל" אשר בעיר העתיקה, והם ששו לקראתו, ותהלתו בקהל חסידים. ועל ידי שקידתו העצומה, והצטיינותו במיעוט שיחה ובמיעוט שינה, רכש לו ידיעות נשגבות בתורת הח"ן. והחל להתפלל בקדושה ובטהרה על פי כוונות רבינו האר"י ז"ל, וכאשר הורה רבינו הרש"ש זיע"א בסידורו. ועלה מעלה מעלה במעלות בקדש ונתפרסם לארי במסתרים ושר בית הזהר. ושמו נערץ בקדושה ותהלה.

בהוסד הישיבה הקדושה "שושנים לדוד" לעדת הבבלים בירושלים החדשה בשנת התרס"ט, עבר לשכון כבוד בקרבתה, ואוה למושב לו בעליה קטנה הסמוכה לבית המדרש, וקנה לו שם ספרים חשובים בנסתר ובנגלה, מאשר קימץ מעיסתו ובפרוטותיו האחרונות. ובעליית קיר קטנה זו בילה את רוב ימיו ושנותיו כשהוא מכונס בתוך הספרים הקדושים אשר סביבו. ויעקב איש תם יושב אהלים, אהלה של תורה. ואת הגות לבו העלה על הניר ועל הדפותרא. לדעת מה יעשה ישראל. ומהם חפר אוכל בספרו הנכבד והמפורסם "כף החיים". וימלא כפו הלכות המאוששות, הנצרכות לכל מורה ודאין. ובתכונות כפיו ינחם. טוב מלא כף נחת. וחיבוריו נתקבלו בהערצה בכל תפוצות ישראל. והנחילו לו שם עולם. ובכל זאת נשאר בהתבודדותו נחבא אל הבלים. שייף עייל שייף נפיק ועסיק באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. והמשיך בדרכו הקדושה ובמצרו הכביר לדלות מים חיים ונוזלים מן לבנון. כי מן הבאר היא ישקו העדרים. וגם בעסקו בחבוריו המלאים זיו ומפיקים נוגה להלכה ולמעשה, לא הרפה ידו מתורת הסוד. והצטרף אל חבר הרבנים המקובלים שהיו אז בשכונת הבוכרים "רחובות הנהר", בראשותו של גאון הקבלה בדור ההוא הגאון הצדיק המפורסם כמוהר"ר שאול דווך הכהן זצ"ל.

ככל אשר השתרש בלימוד סודות תורתנו הקדושה הוסיף חסידות יתירה, ושקידה עצומה בנסתר ובנגלה, ומעשים טובים ומדות יקרות. ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא את ענותנותו. ומנהגו היה לקום עוד לפני חצות לילה כדי שיהיה ער בנקודת חצות בדיוק כשהוא שקוד על לימודו, ואחר חצות היה קורא תיקון חצות בבכיה וביללה ומקונן על חורבן בית המקדש ועל גלות ישראל. ושוב היה משכים לפני עלות השחר ועוסק בתורת הקבלה. ואחר כך היה מתעטף בטלית ומניח תפילין והולך לבית הכנסת כשהוא מעוטף ומוכתר בטלית ותפילין, והיה מתפלל על פי כוונות האר"י ז"ל, ומראהו כמלאך ה' צבאות בעמדו לפני התיבה ברטט ובקדושה. עין ראתה ותאשרהו. וכשהיה מברך ברכות הנהנין היה זהיר מאד לברך בכוונה עצומה ובהתלהבות יתירה מתוך דחילו ורחימו, עד שכל מי שזכה להיות במחיצתו באותה שעה

מדברי רבינו הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל על רבינו בעל "כף החיים" בעינינו ראינו דמויות של צדיקים וחסידים, שלכאורה נראה שחלילה לא היה להם טעם בחיים, מחמת פרישותם וחסידותם, אבל האמת שהם היו השמחים והמאושרים אפילו בעולם הזה. הכרתי טוב את הגאון המקובל רבי יעקב חיים סופר זצ"ל בעל "כף החיים", הנהגותיו היו פלא פלאים.

בימי הקיץ היה מתפלל ערבית בערך בשעה שבע, עם כל הכוונות, ואינו הולך לישון אלא כעבור שלוש שעות מהתפלה (ע' ברכי יוסף או"ח סי' רלח סק"ג, וכף החיים שם).

לפני השינה עושה ייחוד, בכדי לקום לפני חצות, וקורא קריאת שמע עם כל הכוונות, נמצא שנתורה לו רק כחצי שעה לישון. וכבר קם, ועושה תיקון חצות, בוכה על החורבן, וחוזר שוב לישון. קם לפני עמוד השחר (ע' כף החיים סי' א סק"א), כשמגיע זמן תפלה מתפלל עם כל הכוונות. בא לביתו ואוכל משהו מהר, כדי שלא יאחר לישיבה מגיע לישיבה לומד, כותב, באופן שכל זמנו קודש קודשים.

אחר כך היה אוכל בערך כשעה וחצי, לא מפני שאכל הרבה, אלא מפני שייחד ייחודים, לפני האוכל אמר "לשם ייחוד", ונטל ידיים בכוונות, וכן ברכת על נטילת ידיים והמוציא בכוונות, וגם בשעת הלעיסה היה מכווין, עד כדי כך שלא היתה מחשבתו על האוכל אלא שקוע בכוונות.

אחרי זה למד בכל יום ח"י פרקי משנה (ע' כף החיים סי' קנה סק"י יב ד"ה טוב ללמוד), שישה בבוקר שישה בצהרים שישה בערב. אמר "פיטום הקטורת", "איהוה מקומן", מים אחרונים, ברכת המזון בכל הכוונות, כך נהג לעשות יום יום (ע' כף החיים סי' קנו סק"י והלאה).

ומחמת שהיה שקוע בכוונות, לא היה מקבל אף אדם בשעת אכילתו, אפילו באו לתת כסף לישיבה, רק כשגמר ובירך ברכת המזון היה מקבלם בסבר פנים יפות.

בצאתו מבית הכסא נהג לברך אשר יצר מהסידור לפי כל הכוונות, וגם כשאין כוונות בירך מתוך סידור (ע' כף החיים).

היה מענג את השבת בכל מיני פירות וכדומה כפי יכולתו, וטעם חתיכה מכל דבר כדי לענג את השבת (ע' כף החיים סי' ת סק"ח).

היו לו טרדות מבית ומחוץ, והפלא הגדול איך הספיק ללמוד ולכתוב חיבורים כה גדולים, שהרי אין זה חיבור של העתקה וליקוט מספרים, אלא חיבור המחייב טרחה ועיון רב.

ואף שהיה נזהר מאד מלדבר דברים בטלים, וקיבל עליו עול תורה, ואמר רבי נחוניא בן הקנה כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכו' (אבות פ"ג מ"ה), אף על פי כן צריך לזה זמן רב, ואיך הספיק?

אלא כבר אמרו חז"ל (ברכות לב, ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר שהיו שוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת, ומלאכתן היאך נעשית, אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת, ומלאכתן מתברכת. עכ"ל. ונמצא שמקבלין את התורה והפרנסה במתנה.

ובודאי להגיע לדרגות והנהגות כאלה, אין זה דבר הנקנה בזמן מועט, זה דורש עבודה עקבית ומתמדת, בזריוות ובלי מתח. (אור לציון - חכמה ומוסר)

היה מתפעל ומתרגש מברכותיו הנאמרים בשפה ברורה ובנעימה קדושה ובכוונה עצומה. מימיו לא שח שיחה בטילה, וביחוד בבית הכנסת. ובחר במידת השתיקה, כאמרם ז"ל יפה שתיקה לחכמים. וכשסעד על שולחנו לא דיבר ח"ו דברים בטלים, אך טוב וחסד יסובבוהו, ושולחנו היה מזבח כפרה בישבו באימה ובריאה ועוסק במשניות ובדברי תורה. וכל ימיו היה נזהר לסיים י"ח פרקי משנה בכל יום, חק ולא יעבור. ובשבת קודש היה קובע שיעור בתלמוד עם התלמידים הבאים אל ביתו להרוות צמאונם מזיו תורתו וקדושתו. ומה מאד הצטיין במדת "מודה על האמת". (אחת ממדותיו הנעלות ותכונותיו הנשגבות). ואחר הצהרים היה דורש בבית הכנסת לקהל שומעיו מדי שבת בשבתו בהלכה ואגדה דבר בעתו, כיד ה' הטובה עליו. הן אלה קצות דרכיו של הרב הגאון המחבר, אשר שמענו ונדעם. [נלב"ע ביום שבת קדש בשעת רעוא דרעוין ט' סיון תרצ"ט].

דברים אודות בעל ה"כף החיים" - מתוך דברי התעוררות שנשא ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל בכנס זיכרון על ה"כף החיים" יום ט' סיון תשמ"ו

הנהגה מדורות ראשונים זכיתי להיות איתו יחד, לגור יחד, בחצר אחד, בבית אחד כמעט, סוכה אחת ישבנו, ישנו, וראיתי הנהגתו, הנהגה מדורות הראשונים אפשר להגיד, ככל המובנים.

סדר תפלת שחרית

התפילות שלו כמובן היו על פי הכוונות, היום כמעט אין אחד שהוא מכוין, אז, באותו הדור, היו רבנים, עשרות עשרות, כל אחד היה ממש סיני ועוקר הרים. היו מתפללים בבוקר באשמורת, נמשך התפלה ארבע שעות בערך, בלי לשנות כלום, כל מילה בכוונות, רק על המילה 'ברוך' יש שלשה ארבעה דפים כוונות, עד שמכוונים את זה. נורא. הוא היה אחד מהם, הוא היה הולך בבוקר באשמורת עטוף טלית ותפילין לבית הכנסת, תחילה צופיף ואחר כך באביוף. כשהיה הולך לתפלה, כל החנויות היו סגורות, לא היה איש ברחוב. וכשהיה חוזר כבר כל החנויות פתוחות, השעה שמונה תשע, היה הולך בארבע חוזר בתשע, דבר נפלא.

כשהוא היה בא כל אחד היה מכוין את השעון שלו... במנחה היה רגיל לבוא בדיוק בזמן שאומרים "למנצח על הגיתית", בכדי שלא ידבר איתו מישוהו. היו רגילים להתחיל תפלת מנחה במזמור למנצח על הגיתית בשעה אחד עשרה ועשרים לפי שעון ערבי, כלומר שעה קבועה בין בקיץ בין בחורף, זה לא משנה בערבית. נגיד בשעה ארבע בחורף. כשהוא היה בא, כל אחד היה מדייק את השעון שלו, יודע שהוא לא יבוא רגע קודם, וכל שכן שלא יבוא רגע אחרי זה. אחד עשרה ועשרים בדיוק. כל אחד היה מסדר את השעון.

זהירות משיחה בבית הכנסת

כך היה דייקן. וכל כך למה? מפני שלא רצה לדבר מילה בבית הכנסת! אם יבוא אחד ישאל אותי, אם זה פוליטיקה אם זה מחלוקת עם מישוהו או איזה ענין אחר, הוא איננו. בשעת התפלה אף אחד לא מעיז לגשת אליו, אחרי התפלה כמו שהזכיר הרב [הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א] באמירת

ר' חיים ברלין זצ"ל. בהסכמותיהם לספר "כף החיים". ובעקבותיהם יצא הגאון רי"ח זוננפלד זצ"ל בעדות רבת המשמעות "שהרב המחבר הוא מהעוסקים בתורה ועבודה לשמה". פוק חזי מאן גברא רבה דקמסהיד עליה.

ואלה שמות הספרים החשובים אשר חיבר הרב הגאון זצ"ל. א) "כף החיים" על או"ח, שמונה חלקים. ו"כף החיים" על יורה דעה חלק א' [וחלק ב']. ב) "קול יעקב" על הלכות סתו"ם. ג) "גל יעקב" דרושים על התורה. ד) "חוקי חיים" דרושים לנישואין ומילה ועוד. ה) "חיים עד העולם" דרושים לסיום מסכתא והדרנים. [ועוד לו בכתובים שו"ת "באר מים חיים" כת"י, על ד' חלקי הש"ע. ועוד חיבורים "ישמח ישראל" ו"בית יעקב" דרושים על התורה, נדפס ירושלם תשמ"ט. "עדות ביעקב" דרושים לשבת הגדול ושבת כלה וכו' ופרקי אבות. "חפץ בחיים" דרושים לנישואין ומילה וכו', ובסופו חידושים לכמה מסכתות]. (מתוך הקדמה לספר "כף החיים" - חתומים עליה הגאונים רבי עזריא עטייא ורבי עובדיה יוסף זצ"ל)

ככל ליל תשעה באב אומרים לו בחלום פסוק של נחמה

היה רגיל הרב, כל לילה לקום בחצות לילה לעשות תיקון חצות וללמוד. בליל תשעה באב, כל ליל תשעה באב היו מבשרים אותו בשמים פסוק של נחמה. יש לו ספר החלומות, והוא כותב בספר: בשנה פלונית בליל תשעה באב אמרו לי את הפסוק: "שָׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כֹּל אֲהָבֶיהָ שִׁישׁוּ אֶתָּה מְשׁוֹשׁ כֹּל הַמִּתְאַבְּלִים עֲלֶיהָ" (ישעיהו סו, י). בעבור שהיה מתאבל על חורבן בית המקדש, בליל תשעה באב היו מנחמים אותו. בשנה השניה אמרו לו: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה (תענית ל, ב בבא בתרא ס, ב).

שנה אחרת פסוק אחר, והכל פסוקי נחמה.

הוא כותב בספר את התאריך ואת הפסוקים שהיו אומרים לו. ומכאן רואים כמה בשמים היו מחבבים את התפלות ואת הסדרים שלו, שהיו באים ומודיעים אותו.

דבר אחד שכולנו נלמד ממנו

אנחנו לא יכולים להתעסק בכוונות ולא בשאר דברים כיוצא בזה, דבר אחד שאני רוצה להגיד שכולנו נלמד ממנו, דבר פלא פלאים, כשהיה מברך ברכות הנהנין, אם זה 'שהכל נהיה בדברו', אם זה 'המוציא לחם מן הארץ', אם זה 'על נטילת ידים', ביראה וחרדה, מבטא ומכוין בכל מילה ומילה 'ברוך אתה... מלך העולם שהכל נהיה בדברו'. ולא תחשבו זה פעם או פעמיים, ישבנו איתו למדנו איתו, כך היה נוהג כל ימיו, כאשר היו מביאים כוס תה, היו רואים את הברכה, ממש מחירדה. כל ימיו. מאה ברכות שלו היו מאה ברכות מלאות.

רעידת אדמה

אני זוכר היינו לומדים בפורת יוסף, היינו ילדים, והנה רעידת אדמה חזקה, אני תופס את השלחן, והשלחן הולך, אני מסתכל על הקירות והקירות הולכות, קירות

שכל ברכותיו נהפכו לקללות! כדאיתא במס' סנהדרין (קה, ב). ולא נתעקרו האמהות (עי' ב"ר פרשה ס' י"ג דנאמר על רבקה. ה.ק.), אלא מפני שברכום נכרים, אשר פיהם דיבר שוא, ואין פיהם ולבם שוה! אף דבמדרש יש טעם אחר (עי' יבמות סד.), הא והא איתא. ואמור רבנן בספר הזוהר: **מאן דמברך לחבריה, בעי למהוי בלבא שלים**, עיי"ש באורך. עכ"ל.

ובגמ' סנהדרין (סה, א) איתא: שאני מגדף הואיל וישנו בלב! וכתב מרן הגר"א וסרמן זצ"ל בס' "קובץ שיעורים" (ב"ב ס' תל): נראה דהכונה, דבכל איסורים אם לא נתכוין לאיסור, לא הוי אלא שוגג, דהמעשה הוא מעשה איסור, אלא דבלא דעת, לא הוי מזיד. אבל במגדף. אם לא חישב בלבבו, אין כאן מעשה איסור כלל. ומשום הכי לא אמרינן בהא 'עקימת שפתי הוה מעשה', דאינו אלא גילוי מחשבתו, אבל גוף האיסור הוא המחשבה! עכ"ל.

וכן הדברים אמורים גבי ברכה: **'אלא תהיו מברכין בכונת הלב כדי שתשלוט הברכה בהם'**.

ולכן הכהנים אומרים: יה"ר שתהא זו ברכה שלמה. ופירש ר"י בר יקר: כלומר, **בכל לב** כדדרשינן בספרי (עקב פ"ס מא): "ולעבדו בכל לבבכם", אזהרה לכהנים שיהיה לבם חולק שוה בעבודה.

וכן כתב המהרש"א (סוטה לח): "טוב עין הוא יבורך". **לא תנתן הברכה אלא לטוב-עין, כי ברכת המברך תחול כפי כוונת המברך.** והיא כוונת ברכת כהנים: "לברך את עמו ישראל באהבה", דהיינו בכוונה, בעין טובה, ורצון.

וב'נצוצי זוהר' (דף קמה. אות יג) כתב בשם ספר 'מקור-הברכה': דבזה מבואר למה מזכירין "באהבה" במטבע לשון הברכה, אע"פ שבעלמא אין מזכירין בה פרטי המצוה, אלא שזהו עיקר המצוה ושורשה, וכלשון הכתוב (דברים ז, יג): **"ואהבך וברכך" - הברכה רק מתוך אהבה!**

במטבע לשון ברכת מצות ברכת כהנים (בפרשתינו) נאמר "לברך את עמו ישראל באהבה". וכתב המג"א (סי' קכח ס"ק יב): "באהבה", נ"ל דפירוש כמ"ש בזוהר (נשא דף קמז): כל כהן דלא רחים לעמא, או עמא לא רחמיו ליה, לא ישא כפיו. [דכתיב (משלי כב, ט): "טוב עין הוא יברך". אל תקרי 'בורך', אלא 'יברך'] ע"כ. ועיי' פי"ר"י בר יקר שכתב: יש מפרשין 'באהבה', דכתיב: "כה תברכו" ודרשינן בספרי: פנים כנגד פנים, וזה דרך אהבה, ע"כ.

וקשה, נהי נמי דאהבה היא פרט במעשה המצוה, הא אין מזכירין במטבע לשון ברכת המצוות פרטי-המצוה, כמו שכתב בט"ז (יו"ד ס' קכ טק"ה) שאין צריך להזכיר בברכה כל פרטי פירושי המצוות, ע"ש.

והנה אמרו בזוה"ק (נשא דף קמז): **כהנא דברך בעינא טבא, ברכתיה אתקיים**. ודלא מברך בעינא טבא, כתיב: (משלי כג) "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו". כלומר: לא תבעו מניה ברכתא כלל, עכ"ל. ע"ש.

ושם (ק"ז): "יברך את בית אהרן" - דאינון מברכין לעמא בעינא טבא, ובלבא טבא, ובדחימותא דלבא.

ועל בלעם הרשע אמרו התם (קמ"ז): בשעתא דאתמסר ליה לברכא לישראל, הוה משגח בעינא בישא בגין דלא יתקיים ברכתא... ונאום הגבר שתום העין - דסתים עינא טבא מנייהו, בגין דלא יתברכון ולא יתקיים ברכתא, ע"ש. מבואר דאע"פ שבפיו אמר מילי דברכתא, כיון דבלבו עינא בישא (למרות שבכל התורה דברים שבלב אינם דברים כשהם סותרים את פיו לכו"ע), **מ"מ בברכה הכל תלוי בלב!**

ובספר 'מור-וקציעה' (או"ח ס"י קבה) כתב: ומברכין בא"י אלקינו מלך העולם כו' לברך עמו ישראל באהבה. תקנו לשון זה, משום ד"טוב עין הוא יברך" (משלי כב, ט). - חסר כתיב. "ונעתרות [נהפכות] נשיקות שונא" (שם כז, ו) - וברכותיו. תדע מבלעם,

"את קדשיו לו יהיו", כאשר שב האדם בתשובה [ככתוב לעיל (פסוק ז) "והתוודו"], אזי מתעלים כל המצוות שעשה מעודו אל הקדושה - "את קדשיו", והם שלו בלבד - "לו יהיו", ואין לזרים חלק בהם.

המשך מעמ' 3

החיים", לא פה לא באמריקה ולא בפולניא. בזמנו נתפרסם בפולניא יותר מכאן, היו שולחים וקונים ספרים, מאות ספרים, היו שם גאונים אדירים. ובאמריקה. אין מקום שהספר הזה לא נמצא. "כף החיים", שאוכלים מכף זו בכל מקום זה ממש כף החיים, שבכל מקום שאדם נמצא, יש לו את הכף הזה, ואוכלים ממנו יום יום, רבנים, צדיקים, מורה הוראות, בעלי שיעורים.

אי אפשר להורות הלכה אם לא פותחים ספר "כף החיים" כמעט אי אפשר להורות הלכה אם לא פותחים ספר כף החיים, כי הוא מביא ומסתעף, על ימין ועל שמאל, מביא את כל התמציות של האחרונים בסגנון קצר וצח, זה הפלא, ממש פלא. ועוד הרבה סיפורים יש עליו.

מעולם לא היה ישן חוץ לסוכה

מעולם לא ראיתי אותו שישן חוץ לסוכה, ומדובר באדם זקן, והוא היה חלש בטבעו. היינו בחצר ביחד, היינו ישנים בסוכה יחד, היה מכין את המים לנטילת ידים מחוץ לסוכה היה קם באשמורת (כה"ח ס"א א סק"ז), קם מברך על נטילת ידים, מברך על הלולב ואחר כך היה הולך לבית הכנסת. (עי' כה"ח ס"י תרמד סק"ג). פלא פלאים.

לדואר שהיה לו בקשות לשלוח ספרים, מהדואר היה הולך למאה שערים וחוזר לבית. אבל שידע איך הולכים גם כן לרחוב יפו? אני חושב שאף פעם לא הלך. אף פעם לא ביטל תורה. אף פעם לא הלך לשום מקום מיותר. לחתונה היה הולך אם הוא מקדש, כמה רגעים, ומיד היה חוזר. איך זכה? במה זכה החפץ חיים יותר מכולם אותו השאלה נשאל על החפץ חיים, חיבר משנה ברורה על אורח חיים, גם כן נתפשט בכל מקום, וכי היה חסר גדולים בזמנו? גדולי עולם היו באותו הדור, אם כן איך זכה?

שמירת הלשון של בעל "כף החיים"

והתשובה לזה היא, בשמירת הפה. שמירת הפה היה למעלה מהכל. רבי יעקב חיים טופר בעל כף החיים מעולם לא דיבר אפילו ברחוב, לא רק בבית הכנסת לא דיבר, גם ברחוב, מיד היה מקצר, ערב טוב, להתראות. אם היו שואלים אותו שאלה בדרך, היה עונה להם בקיצור נמרץ, וחוזר הבית מיד. אבל שידבר על חבריו, על מישהו, מעולם לא ראינו, לא שמענו.

אין בית בישראל שיש למדן קצת שם ואין לו "כף חיים" אין בית בישראל שיש למדן קצת שם ואין לו "כף

סביבותיה, ונהרסו כמה כותלים ומהם נתרועעו, והיה ניסים ונפלאות שלא נפקד אחד בירושלים ת"ו, רק בכפרים נעשה הריסות גדולות ומתו כמה עכו"ם. לא תקום פעמיים צרה, וה' שמר ישראל. והיה פלא בעיני הרואים, והאמינו בה' גם ההולכים על פי הטבע, והעידו כי יד ה' עשתה זאת. ע"כ. זה היה נס ופלא, אפילו אותו חילוני הגדול, היה ליצן קצת, עכשיו מת אסור לדבר עליו, הוא כל כך התפעל עד שעשה גימטריא: רעש גדול בארץ ישראל, מוות רק לערבים.

הרב כותב שהיה זה פלא בעיני הרואים, אבל באמת אפילו לא ראינו בעינינו אנחנו מאמינים, אבל אינו דומה תא שמע לתא חזי.

מה שהוא זכה אף אחד לא זכה

ובכן רבותי, התכלית של האזכרה כמו שהזכרנו לקבל לפחות דבר אחד. צריך לדעת זכותו של הרב הקדוש, מה שהוא זכה, אף אחד בדורינו ולא בדור שלפנינו לא זכה. בדורו היו גדולים, אין להכחיש, אבל לא זכו לחבר ספר שנהיה קנין עצמי של עם ישראל. אף פעם לא ביטל תורה

אולי מעולם לא ראה רחוב יפו, מה שכן היה הולך זה מזה בבית שלו בבית ישראל למאה שערים, כדי ללכת